

Ngindung ka Basa Indung

Dede Kosasih*

Mupunjung indung katut basana, wajib hukumna. Mun teu kitu téh asa abong teuing, kawas nu bijil tina beulah batu baé.

Demi basa nu bijil ti hiji indung téh kapan sasat anu mimiti karékam ku uteuk orok. Geura wé ti mimiti "hao hakeng" nepi ka mangsa "kembang buruan", malah nepi ka bisa galécokna, laju nepi ka gunem catur jeung indung bapana, hariweusweus jeung pada batur ulinna, éta téh kapan jasa indung. Nya merenah pisan tumarima, "Hatur nuhun, indung!"

Indung mah teu weléh 'niup-niup' bari jeung teu kendat-kendat narékahan sangkan bisa nyarita. Cacak lamun indung teu ngajar nyarita, weu palias boa-boa budak téh pireu, paling copélna telat nyarita.

Dina ieu bulan (unggal tanggal 21 Pebruari) sakumna pangeusi dunya obyag miéling basa Indung Internasional (*Mother Tongue Day*). Nya itung-itung mulang tarima kana jasa indung, ulah ngan ukur miéling tapi kudu jeung prakna singkil tur digunakeun dina hirup kumbuh sapopoé. Basa indung urang Sunda nya basa Sunda. Kitu deui basa indung urang Jawa nya basa Jawa. Malah urang Inggris nu basana jadi basa Internasional, apan bogaeun basa indung nu disebut, "mother tongue" téa.

Boga indung téh urang Sunda. Minangka tawis gumati kana jasa indung, rék jeung dulur, jeung mitoha, jeung anak katut tatangga deuih kuring mah sok ngeukeuhan baé maké jeung 'muka' caritaan ku basa Sunda. Geuning najan tatanggana lain urang Sunda (komo nu geus lila mukim) maranéhna mah sok maksakeun marilu aub, najan bari titatarajong atawa dicampur lebah nyaritana. Hih da tara jadi halangan. Umumna maranéhna téh ngarti naon maksud nu ku urang diucapkeun téh. Samalah, aya kalana basa Sundana maranéhna leuwih bérés jeung leuwih alus batan urang. Boa maranéhna lantaran ngarumasakeun hirup, nginum, dahar-paké, jeung meunang batur hirup di tatar Sunda, da dina galeuh-galeuhna manusa mah (minangka mahluk sosial) sok hayang 'diaku' salaku anggota éta komunitas. Apan urang gé heg ngumbara ka Aceh, upamana, sok jorojoy baé hayang bisa kana basa katut budayana, pangpangna sangkan euweuh nu ngaheureuyan atawa nu nipu.

Naha urang bet kudu maké basa Sunda? Kapan maké basa mah cenah hak séwang-séwangan taya nu maksa. Basa mah teu meuli ieu. Enya cékéng gé taya nu maksa, rék Jawa, rék Batak, rék Malayu, rék Mandarin, rék Inggris, nu penting mah éta omongan kaharti ku sasama. Ngan meureun, salila cicing jeung satungtung nyeuseup aci-acining bumi ki Sunda, meureun paké wé heula nu aya, pupusti heula nu nyampak. Montong tipoporosé ngarawélan nu jauh. Ulah cul dogdog tinggal igel. Lain egois, lain rék ngagugulukeun primordialisme atawa sukuisme. Mungguh tina jihat sosiologis mah disebut *etnosentris* téa, bener aing henteu batur. Boa-boa batur ge meureun di lemburna mah moal teu kitu.

Atuda keur sakuringeun, lamun nyarita maké basa Sunda asa karasa teleb jeung karasa antebna. Ngadéngékeun biantara atawa hutbah (jum'ah), asa témbrés, nyerep kana mamaras. Atuh lebah nyarékan, bet karasa nenggelna. Sugema haté téh. Bet asa budal kabéh saniskara kakeuheul mun maké basa Sunda téh. Kitu deui lebah ngimpi. Mun sakalieun pareng nyaba héng ngimpi boh di *Jakarta*, di *Padang*, ngendong di *London*, meuting di *Braunswieg*, boh keur pules di *Marseilles* hih angger wé satia ku basa Sunda. Da enya atuh, rarasaan mah asa tara pangangguran basa impian téh kasilih ku basa sejen. Kitu deui, lebah ngalamun di lembur batur asa genah jeung leleb -najan bari hayang bisa basana- nya léokna teu ka mana deui nya ku basa Sunda. Da éta meureun basa nu sasatna nyantong jeung marengan dina ungal rénghap jeung ungal réngkak.

Matak sakapeung mah sok hareugeueun jeung mangharianeunkeun mun pareng ngabandungan hiji budak nu kakara bisa nyarita sasat "dipaksa" ku indung-bapanana, héng diwewelan ku basa nu lain basa indungna. Pajah téh melang. Inggis budak tinggaleun pangajaranana, tamahna bakal telat mikir alias bodo di sakolana. Bawirasa éta *statement* téh gagabah kacida.

Nepi ka danget ieu can aya hiji panalungtikan ogé anu nétélakeun kalawan pasti yén kasangtukang budak anu tinggaleun atawa bodo di sakola téh gara-gara ku basa indungna. Malah

henteu kurang-kurang anu nyongcolang lantaran geus ngalemah jeung boga adeg-adeg anu kuat ngeunaan basa indungna, tur jaradi tokoh. Geura wé bandungan kumaha nenggang jeung moyanna pribadi: Prof. Doddy TA (alm), Ajip Rosidi, Kuntowidjojo (alm), Emha A. Najib. A.A Navis, Ali Sadikin jrrd., aranjeunna téh kapan sasat dipeuseuh jeung digedékeun ku basa indungna. Jadi, mun hantem ngagugulung karempian, ngagugulukeun kalewang moal aya tungtungna.

Ras deui ka nu "ngawewelan" budak téa, sidik pisan indung bapana téh meleg-meleg pituin urang Sunda. Bet ku kaniaya. Bari dina émprona mah deuih basa Indonesia nu "diwewelkeunana" téh kadéngéna bet ningnang (teu ninggang kana kekecrék) lantaran teu ka ditu teu ka dieu. Geura wé, naha ieu téh basa Indonesia atawa lain, "*Ade sekarang harus tidur yah! Kan pagina harus sekolah, kalo telat bobo nanti kesiangan!*" Deuleu étah, nepi ka kituna! Nya ulah anéh lamun basa éta budak nepi ka gede jadi acak-acakan lantaran teu napak ka ditu ka dieu. Basa Sunda sanés, basa Indonesia lain.

Kuring ukur nyenghél. Bet ras inget kana heureuyna Kang Adang S. pajah téh:

"Tengah malam luwang-liwung, selagi nyenyak-nyenyaknya tidur, saya kaget bukan alang kepalang sampai bangun tibuburanyat karena mendengar anjing ragég di depan rumah. Saya tidak tahu persis kira-kira berapa satu (maksudna: sabaraha hiji) anjingnya pada saat itu.

Karena kaluman oleh ragégnya, saya ke luar. Sambil ngeteyep, anjing yang lagi ragég téh saya paléngpéng pake batu. Gaik.....gaik..... Hag, puas siah! Anjing-anjing teh pada lari sampai mancawura. Anjing yang kena oleh pamalédog téh kesakitan. Cuma anéh oleh sebuntut (seekor) anjing, sepertinya tidak merasa ketakutan. Bet nyanggéréng, kayak ngaléléléwé dan nangtang. Nyel saja, saya merasa dilecehkan oleh anjing itu. Tidak antaparrah lagi saya langsung kejar itu si anjing....Melihat mau dikejar, si anjing itupun ngagilek karena ketakutan dan langsung lari. Éh, bet tidak disangka-sangka kaki saya tikudawet pada akar pohon, karena tidak melihat pada tincakeun. Gebut wéh saya jatuh, sampai tidak ingat di bumi alam. Hati saya begitu medenghel karena punya niat tidak tercumponi he he he..... Semaruknya!

Basa téh dina seuseuhanana bakal ngagambarkeun pola pikir nu makéna. Bérés basana tangtu bakal bérés cara mikirna. Lamun ramijud atawa pasiksak basana, wayahna ulah nyalahkeun barudak. Nu kudu ditalek mah indung bapana. Indung bapana sawadina kudu napakkeun heula adeg-adeg basa jeung tatakrama basa indungna ka diri budak anu rohaka. Keun engke ogé basa Indonesia mah pasti barisaeun, pasti palinter. Malah ka dituna mah (sanggeus kuat sisindekelanana) éta budak téh sina beunta, sina ludeung diajar tur paséhat kana basa Asing.

Da indung bapana nu sadar jeung iceus mah geus taki-taki, pasang kuda-kuda. Kapan teu kurang-kurang sabudereun budak téh kiwari mah sasatna ditingker (sakitu rosana méh ti unggal madhab) tur didereded ku rupa-rupa media informasi boh tulis boh elektronik, nu lain basa indungna. Temahna budak téh teu bisa manggapulia. Memang kitu kanyataanana.

Deudeuh teuing basa indung, basa Sunda bet dipépéhék ku urang Sundana sorangan. Ah urang Sunda nu sundel éta mah, nu poho kana purwadaksina, nu poho kana wiwitan téa.

Muga-muga baé basa Sunda tetep hirup bari hurip. Napak dina lemahna. Basa sarakan nu dalit matrikeun pancakaki. Landes duduluran, handap asor. Insya Alloh moal nepi ka pabéntar jeung étnis mana waé ogé. Basa Sunda nu gulangkep jeung tatakramana éstuning matak awor ngaraketkeun bangsa. Jampéna, urang Sundana sing nyunda, insya Alloh basa indungna moal nepi ka carem. Cag!***

tina Majalah *Manglé* No. 2045